

arxiu

Les polítiques progressistes de la Generalitat republicana

[vista prèvia >](#)

La Catalunya republicana va ser un far de progrés social durant les primeres dècades del segle XX. Les polítiques liderades pels governs encapçalats per Esquerra Republicana van revolucionar àmbits clau de la societat catalana oferint drets, serveis i benestar. Una feina que només la força de les armes del feixisme va poder aixafar.

Núria Gavarró i Rodríguez

Directora de l'Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià

direccio.atarradellas@poblet.cat

Quan es proclama la República al 1931, Catalunya era el país més industrialitzat de l'Estat espanyol i tenia un potent moviment obrer i reivindicatiu al camp, liderat pels rabassaires. En aquest context de progrés, la política catalana tingué una enorme voluntat reformista i això es va traduir en l'obra legislativa que va dur a terme el Parlament de Catalunya en què aprovà una sèrie de lleis i decrets que encara avui en dia sorprenen per la seva gran modernitat.

Tot i que la seva capacitat per legislar es trobés limitada al marc estatutari, el Parlament català, durant els anys de la Segona República, va elevar a categoria de llei bona part de les propostes que havien format el corpus doctrinari republicà des de feia dècades. A nivell social, l'objectiu era assolir el model republicà: igualtat d'oportunitats per a tothom; honestedat i transparència en la gestió dels afers públics; defensa de la llengua i cultura; esforç i desig de la feina ben feta; i cultura de la solidaritat i la pau. A nivell polític, l'objectiu se centrà en aconseguir tres fites concretes: primer l'establiment de la Generalitat i l'obtenció de l'Estatut d'Autonomia, en segon lloc l'assoliment de la transferència dels poders executius

reconeguts per l'Estatut, i en darrer terme, la reforma agrària representada per la famosa Llei de Contractes de Conreu.¹

Esquerra Republicana de Catalunya (ERC) és la responsable principal d'aquest progrés legislatiu. Gràcies a la majoria parlamentària que ostentava, va poder aplicar al corpus jurídic que conformen les lleis d'aquesta primera legislatura, la vocació progressista i transformadora de la seva cultura republicana. En el seu ideari hi havia la creació d'una societat amb valors cívics consolidats com a garantia del creixement de la societat catalana.

Les xifres parlen per si soles del treball fet en menys de cinc anys de gestió republicana: es creen 5.000 places de mestres; es distribueixen 23.000 hectàrees de terra cultivable entre gairebé 70.000 camperols; l'educació laica consolida la convivència a les aules de nens i nenes; les dones voten per primera vegada a les eleccions i als referèndums; la llibertat de religió i de culte és garantida legalment i s'acaba amb els privilegis de l'Església

catòlica; i el matrimoni civil i el divorci són emparats per llei.

I tot això malgrat que, com que l'Estat no va transferir totes les competències previstes en l'Estatut a la cambra catalana, aquesta no va poder legislar en diverses matèries; entre elles, diverses àrees socials. Si hagués tingut aquestes competències l'obra de govern segurament encara hagués estat més espectacular. Així mateix encara s'hagués pogut avançar més si bona part de les lleis que es tenien preparades no s'haguessin aturat a les comissions o als debats al saló de sessions a causa de les interrupcions de la vida parlamentària pels Fets d'Octubre de 1934 o l'esclat de la Guerra Civil al 1936.

Pocs mesos abans del cop d'estat feixista, el Parlament va reprendre la tasca legislativa amb una activitat notable, sobretot en el si de les comissions, però no va disposar de temps per fer gaire cosa més. Amb el començament de la guerra van quedar sobre la taula un seguit de lleis per a la seva aprovació, com per exemple: la Llei de la censura cinematogràfica de protecció a la infància; el carnet d'identitat dactiloscòpic, a partir dels

¹ JACKSON, *Catalunya republicana i revolucionària: 1931-1939*.

Catalunya tenia una escolarització pèssima i notables taxes d'absentisme; consegüentment, patia alts nivells d'analfabetisme i una manca important de materials i llibres escolars

14 anys i en català, castellà, francès i anglès; la Llei sobre l'autoritat paterna; la Llei sobre tutela i curadoria; i la Llei electoral, que permetria la concurrència a les eleccions de les dones, la votació d'un diputat per 40.000 habitants amb un mínim de 14 diputats per circumscripció i el sistema de representació per llistes.

La majoria de les lleis aprovades durant aquesta etapa, per l'orientació política i social que tenien, per la seva fermesa pel que fa a resoldre els problemes a què es refereixen, i per la seva claredat, mereixen ser qualificades com a modèliques, i farien honor a qualsevol Parlament.² Nosaltres ens centrarem en l'anàlisi concreta de tres de les mesures adoptades durant aquest període.

La creació de l'Escola Normal

En el moment de la proclamació de la República, malgrat que l'escola era una de les poques referències culturals per a la majoria de la població, i més en àmbits com la ruralitat o el món obrer, Catalunya tenia una

escolarització pèssima i notables taxes d'absentisme; consegüentment, patia alts nivells d'analfabetisme i una manca important de materials i llibres escolars. Les autoritats republicanes impulsaren una legislació per tal de garantir l'educació bàsica i gratuïta per a tota la població ja que tenien clar que per a construir un país modern, democràtic i socialment just calia garantir que tots els infants anessin a l'escola. La ciutadania havia d'assumir la democràcia i els seus drets i deures per tal de consolidar l'esperançadora etapa que obria la República i la restauració de l'autogovern de Catalunya.

La Generalitat republicana es va proposar reformar l'escola i el magisteri com a eina de transformació social, de consolidació dels drets nacionals i de normalització de la llengua i la cultura catalanes. L'escola havia de formar homes i dones solidaris i democràtics, que deixessin de ser súbdits per passar a esdevenir ciutadans i així garantir la igualtat de totes les persones. Per això era necessària una escola unificada, una escola per a tots i totes, sense privilegis per a cap classe social. Els trets bàsics de la política educativa republicana són: escola laica, tolerant i respectuosa; unificada —tota

l'organització docent sense separació de sexe—; i formació del professorat —reforma de la formació inicial i millora de la formació permanent. Es trenca així amb la política escolar de la monarquia borbònica, que desatenia l'escola pública.

Tot i que la Generalitat mai no obtingué de l'Estat els recursos econòmics i materials per portar una veritable política pròpia en educació, des d'abril de 1931 a juliol de 1936 es produí un salt qualitatiu en l'escola i el món de l'ensenyament, i la clau rau en el fet que tant les iniciatives governamentals com l'actuació del professorat van anar de bracet. Catalunya s'amarà dels corrents pedagògics renovadors i científics, i molts sectors del magisteri van prendre consciència de la dimensió política i social de la seva feina: se sentiren orgullosos del treball que portaven a terme a l'escola, que era l'eina per transformar la societat perquè caminés cap a la democràcia i la justícia social.

El primer pas en aquest context de renovació de l'ensenyament es produí el 10 d'octubre de 1931 en què la Generalitat va presentar el seu propi projecte: l'Escola Normal de la Generalitat,

² POBLET, *Història de l'Esquerra Republicana a Catalunya*.

Catalunya s'amarà dels corrents pedagògics renovadors i científics, i molts sectors del magisteri van prendre consciència de la dimensió política i social de la seva feina

la institució pedagògica encarregada de formar el personal del magisteri que hauria d'exercir en l'escola pública i privada a Catalunya.

Tot i que el projecte d'Estatut català proposava que el Govern tingués les competències exclusives d'ensenyament, en l'aprovació final, el setembre de 1932, després de ser retallat per les Corts espanyoles, s'establí que la Generalitat de Catalunya podria crear i sostenir els centres d'ensenyament en tots els graus i ordres que cregués oportuns, sempre d'acord amb allò que es disposava en l'article 50 de la Constitució espanyola,³ i ho havia de fer amb els

recursos de la Hisenda de la Generalitat. En aquestes circumstàncies el Govern català decidí constituir l'Escola Normal a Barcelona en comptes de crear una xarxa d'escoles. Així s'assegurava poder escollir directament el professorat i organitzar el seu programa de formació, que tindria un marcat caràcter renovador i científic.

L'Escola Normal es va posar en marxa sense recursos assignats, per això es va reclamar al Departament de Finances que habilités un crèdit extraordinari de cent mil pessetes per tal de poder realitzar les despeses necessàries dins de l'exercici en curs.⁴ Establia, en un primer apartat, organitzar els serveis de perfeccionament dels mestres, els serveis de seccions especials —per a nens amb diverses classes de dificultats— i crear, transitòriament, un servei complementari per als mestres que fins llavors haguessin sortit de les Escoles Normals de l'Estat. En el segon apartat, estructurava la durada dels estudis en quatre anys —tres de formació bàsicament teòrica i un de

pràctica. Tots els estudiants havien de presentar un informe de caràcter curricular, formulat pel mestre o professor que hagués contribuït més directament a la seva formació i on també s'avaluava la conducta i la moralitat dels aspirants.⁵

L'Escola Normal va quedar instal·lada, provisionalment, als locals de la Universitat Industrial —carrer d'Urgell— i en els que el Consell de Cultura determinés. Al llarg de la seva existència hi van passar una bona part dels millors pedagogs i professors de la Catalunya republicana: el físic August Pi i Sunyer (1879-1965), el filòsof Jaume Serra i Húnter (1878-1943), el filòsof Joaquim Xiarau (1895-1946), el periodista Antoni Rovira i Virgili (1882-1949), l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch (1867-1956), entre d'altres. Era una garantia important amb vista a assegurar l'alta qualitat de l'ensenyament que s'hi havia d'impartir i que havia de permetre als futurs mestres poder donar un pas cap a la formació universitària.⁶

3 «Constitución Española. Boletín Oficial del Estado, 9 de diciembre de 1931».

Artículo 50: "Las regiones autónomas podrán organizar la enseñanza en sus lenguas respectivas, de acuerdo con las facultades que se concedan en sus Estatutos. Es obligatorio el estudio de la lengua castellana, y ésta se usará también como instrumento de enseñanza en todos los centros de instrucción primaria y secundaria de las regiones autónomas. El Estado podrá mantener o crear en ellas instituciones docentes de todos los grados en el idioma oficial de la República.

El Estado ejercerá la suprema inspección en todo el territorio nacional para asegurar el cumplimiento de las disposiciones contenidas en este Artículo y en los dos anteriores.

El Estado atenderá a la expansión cultural de España estableciendo delegaciones y centros de estudio y enseñanza en el extranjero y preferentemente en los países hispanoamericanos."

4 BONAMUSA, *Generalitat de Catalunya: obra de govern 1931-1939*.

5 *Ibidem*.

6 *Ibidem*.

L'ensenyament mixt va ser una realitat a les Escoles Normals ja els primers mesos de la República

L'ensenyament mixt va ser una realitat a les Escoles Normals ja els primers mesos de la República, però va costar molt més d'aplicar-ho a les escoles de primer ensenyament, ja que el debat pedagògic entorn a aquest tema va venir carregat de tensió, tant a dins del Parlament com entre l'opinió pública. Hi havia dues opinions enfrontades: els defensors de la coeducació estaven representats pels diputats i votants de les esquerres. Els seus detractors s'articulaven al voltant dels defensors de l'Església, representats en la seva majoria per diputats i votants de les dretes. El conseller Josep Tarradellas (1899-1988) d'ERC, el 28 de setembre de 1936, signà el decret que establia el règim de coeducació com a norma general en totes les escoles i en tota mena de graus de l'ensenyament.⁷ Tot i així la seva aplicació general a l'escola no seria una realitat fins ben avançada la Guerra Civil.

Tot aquest procés de modernització de l'escola i de renovació pedagò-

gica impulsat des de la Generalitat de Catalunya va anar acompanyat d'un augment de les partides presupostàries dedicades a l'ensenyament i de diversos programes com ara el Pla de construccions escolars, la promulgació del Pla professional, o un nou Pla d'estudis.

També es recuperaren les Escoles d'Estiu: trobades voluntàries de mestres, espais de formació, d'intercanvi d'experiències i de debat de política educativa; una experiència de formació permanent, que suposà un salt qualitatiu en el magisteri. Les institucions públiques —ajuntaments, diputacions— i privades —l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana— afavoriren la participació en aquestes trobades mitjançant la concessió de beques als mestres. I com que el contacte amb la natura també es considerava un element educador, durant els anys republicans es van ampliar els serveis complementaris a l'escola, com cantines, colònies escolars, banys de mar... tot parant una especial atenció als alumnes amb necessitats educatives especials. Amb el suport d'ajuntaments i d'institucions es facilità als nens i nenes

amb necessitats físiques especials l'oportunitat d'enfortir el cos amb estades a la mar o a la muntanya.

Les pràctiques pedagògiques renovadores, que s'havien estat difonent i practicant abans de la República, a partir d'iniciatives privades, ara, amb el suport polític del govern republicà agafen embranzida i aconsegueixen implantar un nou estil d'ensenyament i una nova manera de fer dels mestres; es consolida així l'ensenyament obligatori i gratuït per a tots els nois i noies.

Llei de contractes de conreu

Tot i que la conflictivitat a Catalunya, a diferència de la resta de l'Estat espanyol, era molt més atenuada perquè la tinença de la terra estava força més repartida i no existia un dens proletariat agrari, això no vol dir que la situació dels camperols catalans fos idíl·lica com pretenien fer veure els terratinents aixoplugats en l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, patrocinat per la Lliga Catalana.⁸ En aquest sentit, la Llei de

⁷ DIVERSOS AUTORS, *Crònica diària de la Generalitat de Catalunya*, primera part.

⁸ CAMPS, *El Parlament de Catalunya: 1932-1936*.

El procés de modernització de l'escola i de renovació pedagògica impulsat des de la Generalitat de Catalunya va anar acompanyat d'un augment de les partides pressupostàries dedicades a l'ensenyament

contractes de conreu donava resposta a les reivindicacions dels pagesos, els rabassaires, que demanaven una revisió dels contractes abusius, i als mals usos que encara persistien en el camp català.

Amb l'adveniment de la República, el Govern va haver de portar a terme les promeses fetes d'atendre les protestes i les reclamacions dels camperols amb efecte retroactiu. Calia tallar els abusos del passat, que pesaven massa damunt les espatlles de la gent del camp.⁹ El moviment rabassaire va estendre's amb força pel Camp de Tarragona, el Penedès, el Bages i el Vallès per reclamar que es garantís per llei l'accés a la propietat de la terra que treballaven els propis rabassaires, mitjançant el pagament als propietaris d'uns preus de traspàs prèviament taxats pel govern.

El primer pas del Parlament català entorn a aquest tema fou la promulgació de la Llei de contractes de conreu, aprovada el juny de 1933, com una llei provisional i base de la posterior Llei de contractes de

conreu. La llei introduïa reformes que beneficiaven els conreadors. Representava un avenç en la regulació d'un dret nou, el dret d'adquisició, mitjançant el qual es facilitava al pagès l'accés a la propietat de la terra. La llei també ofería millores en els contractes. I és precisament pel fet que afectava el vell principi de la propietat absoluta i intangible, que la reacció dels propietaris rurals va ser tan violenta, una reacció que se sumava a l'estat d'irritació entre els regionalistes produït pels esdeveniments polítics que havien acompanyat els primers anys de l'etapa republicana.¹⁰

El debat de la Llei de contractes de conreu va començar el 29 de novembre de 1933. Ben aviat va tenir l'oposició absoluta de la Lliga, fins a l'extrem que el diputat lligaire Joan Ventosa i Calvell (1879-1959) va demanar que la llei fos retirada. En la sessió del 12 de desembre va començar la deliberació dels articles, continuà el 19, però ja no es va reprendre fins l'1 de febrer del 1934. En aquells dies, la Lliga ja havia

marxat de la cambra catalana, com a mostra de protesta per la tramitació de la llei. El 27 de febrer fou tractat el dret d'adquisició, la gran novetat de la llei, i el 21 de març fou aprovada per 56 vots a favor i cap en contra. El Parlament català la va aprovar definitivament l'abril de 1934, ja en ple Bienni Negre quan a l'Estat governaven les dretes, i això va enrarir encara més el clima polític.

En un estira-i-arronsa el Tribunal de Garanties Constitucionals (TGC) va suspendre la llei, però el govern de la Generalitat, en l'escenificació d'un acte de resistència autonòmica, no va acceptar la seva anul·lació i el 12 de juny la va tornar a aprovar, sense tocar ni un punt ni una coma.

Novament el govern central va anul·lar-la, però va obrir la porta a la negociació. La possibilitat d'un acord al voltant de la Llei de contractes de conreu entre la Generalitat i el govern central, encara que suposés suavitzar els seus punts més polèmics, va irritar els propietaris, que, a partir de l'Institut Agrícola de Sant Isidre van pressionar perquè la Lliga Catalana, aliada amb la majoria conservadora a les Corts espanyoles,

10 PI i SUNYER, *La República y la guerra: memorias de un político catalán*.

9 Ibídem.

Es donava el xoc entre dues concepcions polítiques oposades: la de tendència regressiva que predominava a Madrid durant l'anomenat Bienni Negre, i la més democràtica predominant a Catalunya

presentés un recurs d'inconstitucionalitat, el qual va ser aprovat pel TGC que va declarar la Generalitat incompetent per legislar en matèria social agrària.

Finalment, el 12 de setembre de 1934, la Generalitat va tornar a aprovar la Llei de contractes de conreu, però modificada en els seus aspectes executius. Quedaven clares les grans diferències polítiques i socials tant entre el govern de la Generalitat i el govern central, com entre les dretes i les esquerres catalanistes.

El 2 d'octubre el president del consell de ministres, Ricardo Samper (1881-1938), va presentar la llei a les Corts. Es produí un agre debat a la cambra que provocà la caiguda del mateix Samper. Sis dies més tard es produïrien els Fets d'Octubre i uns esdeveniments que són prou coneguts. La conseqüència va ser que el govern espanyol va suspendre l'autonomia catalana i el president de la Generalitat Lluís Companys (1882-1940) i els membres del seu govern foren empresonats i jutjats pel Tribunal de Garanties, que els va condemnar a 30 anys de presó.

La tibantor entre el govern català i el govern de la República espanyola en tot aquest afer provenia, bàsicament, de les migrades facultats atribuïdes a la Generalitat en virtut de l'Estatut d'autonomia en vigor, facultats que, a més, eren interpretades des de Madrid d'una manera restrictiva, sobretot d'ençà que les esquerres havien estat apartades del govern espanyol i, més encara, des que la Llei de contractes de conreu fou anul·lada pel TGC. El traspàs de serveis i competències avançava molt lentament; tant és així, que el de serveis de contribució territorial, radiodifusió i museus i biblioteques causà topades i divergències suplementàries en els moments més àlgids de la discussió de la llei. L'equilibri en la relació entre Barcelona i Madrid era inestable.¹¹

Però, a més dels antagonismes inherents a les relacions entre una nació sotmesa i l'Estat que l'opri-meix, es donava el xoc entre dues concepcions polítiques oposades: la de tendència altra vegada regressiva en drets que predominava a Madrid

durant el Bienni Negre, i la més democràtica predominant a Catalunya, on es legislava per avançar, de forma decidida, cap a la democràcia i la justícia social.¹²

La Reforma eugènica de l'avortament

A principis del segle XX l'avortament era un tema tabú, il·legal i un greu problema social a Catalunya, ja que hi havia altes taxes de mortalitat entre les dones degut a aquesta pràctica, i moltes desgràcies familiars associades a aquest fet. Els primers debats científics que haurien d'abordar la qüestió es fixarien en el concepte d'eugenèsia.¹³

El decret de la Reforma eugènica de l'avortament fou aprovat el 25 de desembre de 1936, i publicat el 9 de gener de 1937 al Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya i portava

12 CUCURULL, *Catalunya, republicana i autònoma: 1931-1936*.

13 L'eugenèsia és la disciplina mèdica que estudia els factors socialment controlables que han d'afavorir el perfeccionament de l'espècie humana. Als anys 1930 la idea era ben vista per les esquerres d'arreu d'Europa però posteriorment caigué en desgràcia per la seva associació als crims nazis.

11 PITARCH, *L'Estructura del Parlament de Catalunya i les seves funcions polítiques (1932-1939)*.

Catalunya es posava a l'avantguarda europea en la legislació sobre l'avortament: no només el contemplava quan la salut de la mare estigués en perill, sinó que protegia la decisió lliure de la dona

la rúbrica del conseller primer de la Generalitat de Catalunya, Josep Tarradellas (1899-1988) d'ERC, i dels consellers de Sanitat i Assistència Social, Pere Herrera (1909-1969), de la CNT, i el de Justícia, Rafael Vidiella (1890-1982), de la UGT i el PSUC.¹⁴ Tres signatures que donaren imatge de consens i també la màxima solemnitat a un decret polèmic, que representà una de les majors conquestes revolucionàries en sanitat d'aquella època.

Aquest decret s'emmarca en les mesures de reforma sanitària que la Generalitat havia posat en marxa des de la proclamació de la Segona República, i no es referia només a l'avortament sinó que formava part d'un pla més ambiciós que havia d'incloure els contraceptius i l'atenció obstetricoginecològica. La seva aprovació forma part de tot en l'història de legislació progressista en matèria civil que havia portat a terme el Parlament català des de la seva constitució el 1932 i que tenia com a exemples, l'entrada en vigor de la Llei de majoria i habilitació d'edat, que establia la majoria d'edat

als 21 anys (1934); de la Llei sobre la capacitat jurídica de la dona i dels cònjuges (1934),¹⁵ i de la Llei de successió intestada¹⁶ (1936).

Amb l'aprovació d'aquest decret, Catalunya es posava a l'avantguarda europea en la legislació sobre l'avortament, ja que no només contemplava l'avortament quan la salut de la mare estigués en perill per motius terapèutics, supòsit que ja incloïen les lleis aprovades a l'URSS o Finlàndia anys abans: sinó que es tractava de la primera llei sobre aquest tema, a Europa, que protegia la decisió lliure de la dona i acceptava les raons ètiques o sentimentals que pogués tenir. Una llei molt avançada, superior a moltes actuals.

La seva entrada en vigor es va accelerar a causa de l'inici de la Guerra Civil. La Conselleria de Sanitat i

15 La Llei sobre la capacitat jurídica de la dona i dels cònjuges (1934) legisla per una igualació de drets entre homes i dones tant dins com fora del matrimoni i estableix que «la dona té la mateixa capacitat civil que l'home». Catalunya fou l'únic territori de l'Estat espanyol en legislar per la igualtat i apoderar jurídicament a les dones.

16 La Llei de successió intestada (1936) va col·locar, en l'ordre successori intestat, al cònjuge després dels descendents i els ascendents i al davant dels altres col·laterals de cinquè i sisè grau.

Assistència Social va fer una croada per combatre nombroses malalties: venèries, tuberculosi, lepra, paludisme, ràbia, varicel·la, reuma, càncer... juntament amb una sèrie de mesures per millorar la higiene general i, sobretot, la infantil. El 1937 a la Maternitat de Les Corts de Barcelona va entrar en funcionament la primera «escola de maternitat conscient», i la Generalitat fins i tot tenia en ment la creació d'un Institut de Ciències Sexuals.

El decret autoritzava la interrupció de l'embaràs durant els tres primers mesos en el següents supòsits: a) per motius terapèutics —malaltia física o mental de la mare que contraindiqués el part—; b) per motivacions eugèniques —defectes que poguessin transmetre's—; c) per factors neomalthusians —desig conscient de la mare de limitació voluntària de la natalitat—; o, finalment, d) per raons sentimentals o ètiques —maternitat no desitjada per causes amoroses o sentimentals. En aquest últim supòsit els avortaments s'efectuaven a petició de la interessada, i ningú de la seva família podia presentar després cap reclamació sobre la intervenció. A partir dels

14 DOGC, Any V, Vol. I, núm. 9.

L'aprovació d'aquestes lleis innovadores és tota una declaració d'intencions de la voluntat de posar fi al règim absolutista conservador i latifundista agrari vigent fins al moment, i d'avançar cap a una societat més igualitària

tres mesos d'embaràs només es podia autoritzar l'avortament per causes terapèutiques i només per aquest motiu es donava permís a la dona a avortar més d'un cop a l'any, precisament per evitar que l'avortament es convertís en un mètode anticonceptiu.

L'avortament s'havia de realitzar en centres sanitaris dependents de la Generalitat de Catalunya amb un equipament adequat, i després de l'examen mèdico-psicològic de la sol·licitant com a mesura per evitar els avortaments clandestins que posaven en perill la vida de la mare. En el decret no només hi constaven quins són els organismes, centres i facultatius que tenien la capacitat legal per realitzar els avortaments sinó que establia també les sancions previstes en cas que aquests es portessin a terme en centres no autoritzats. La Conselleria de Sanitat havia de nomenar un comissari autoritzat en cada hospital, per tal d'inspeccionar, controlar i fiscalitzar el servei.

El caràcter eugènic del decret es basava en el fet que perseguia l'interès científic encarat a les generacions futures. També era una

forma de proporcionar al poble un mètode científic eficaç per controlar la seva natalitat. Amb aquest decret la maternitat passava a ser un fruit conscient dels sentiments de la dona, que podia satisfer el seu anhel de llibertat convertida ja en mestresa del seu cos. L'embaràs ja no era conseqüència de l'egoisme sexual masculí.

Però, malgrat els esforços de la direcció general de Sanitat i Assistència Social perquè el nou servei fos conegut, la incidència social del nou avortament legal a Catalunya va ser molt escassa, la majoria de dones no van arribar a assabentar-se mai d'aquest nou servei i es va seguir amb la seva pràctica clandestina. Si el context de la Guerra Civil i revolució va facilitar l'aprovació del decret, paradoxalment també va ser el principal obstacle per fer-lo efectiu.¹⁷

En conclusió, les lleis aprovades al Parlament de Catalunya durant la Segona República responen a la voluntat republicana de crear una societat més justa, en la qual tots els

ciutadans i ciutadanes tinguessin les mateixes oportunitats, les mateixes condicions d'accés a la cultura i el coneixement, i a una vida digna fomentada en el treball, entès aquest com la seva aportació al progrés col·lectiu. Durant l'etapa republicana es vol anar més enllà en l'afany de fer participar la ciutadania en la gestió dels béns públics per tal de disminuir les desigualtats i la manca de cultura, clau de volta del sistema conservador imperant fins llavors. L'aprovació de lleis innovadores, com les que hem repassat a l'article, és tota una declaració d'intencions de la voluntat de posar fi al règim absolutista conservador i latifundista agrari vigent fins al moment, i d'avançar cap a una societat més igualitària. De ben segur que si les propostes reformistes de la República s'haguessin consolidat, la situació política i social actual del nostre país seria molt diferent, però això ja és una altra història. ■

¹⁷ NASH, Rojas. *Las mujeres republicanas en la Guerra Civil*.

■ Bibliografia

DIVERSOS AUTORS. *Crònica diària de la Generalitat de Catalunya, primera part*. Barcelona: Edicions Dau, 2008.

DIARI OFICIAL GENERALITAT DE CATALUNYA, Any V, Vol. I, núm. 9, 09-01-1937.

CASSASSAS, Jordi (coord). *La Segona República a Catalunya: la llavor de la llibertat*. Barcelona: Ara llibres, 2015.

BONAMUSA, Francesc (coord). *Generalitat de Catalunya: obra de govern 1931-1939*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència, 2006.

CAMPS, Joaquim de. *El Parlament de Catalunya: 1932-1936*. Barcelona: Edicions 62, 1976.

CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA. «Boletín Oficial del Estado, Publicat a 9 de desembre de 1931». Disponible a: <www.boe.es>.

CUCURULL, Fèlix. *Catalunya, republicana i autònoma: 1931-1936*. Barcelona: La Magrana, Institut Municipal d'Història (Ajuntament de Barcelona), 1984.

JACKSON, Gabriel. *Catalunya republicana i revolucionària: 1931-1939*. Barcelona: Grijalbo, 1982.

NASH, Mary. *Rojas. Las mujeres republicanas en la Guerra Civil*. Madrid: Taurus, 1999.

PI i SUNYER, Carles. *La República y la guerra: memorias de un político catalán*. México: Oasis, 1975.

PITARCH, Ismael. *L'Estructura del Parlament de Catalunya i les seves funcions polítiques (1932-1939)*. Barcelona: Curial, 1977.

POBLET, Josep M. *Història de l'Esquerra Republicana a Catalunya*. Barcelona: Dopesa, 1976.

UCELAY DA CAL, Enric. *La Catalunya populista: imatge, cultura i política en l'etapa republicana (1931-1939)*. Barcelona: La Magrana, 1982.